

za zgodovino in narodopisje in letnem poročilu mariborske klasične gimnazije. Izšli sta tudi dve njegovi knjigi: Simonidovi jambi (1905) in Hochenburgerjev sistem: sodnijske razmere na Spodnjem Štajerskem (1911).

Umrli je 27. marca 1923 v Mariboru.

Tatjana Hojan

Predvojna slovenska pedagoška glasila o Josipu Jurčiču, tudi ob smrti – 140

V Učiteljskem tovarišu je bil Jurčič prvič omenjen leta 1869. Poročali so, da je v Mariboru spet pričel izhajati Slovenski Glasnik, ki ga ureja Jurčič.¹

Naslednje poročilo je iz leta 1877. Ljubljanski občinski mestni zbor je imel sejo 6. marca, na njem so predlagali peticijo, ki naj jo zbor predloži ministrstvu. Ta naj pri obeh zbornicah zahteva naknadni kredit za zidanje učiteljišča v Ljubljani. Jurčič je bil odbornik in je v imenu narodne stranke predlog podprl. Dejal je, da država zelo slabo skrbi za našo deželo in naše mesto. Za druge dežele ima vedno sredstva, saj je v Reichenbergu² zidala drago višjo obrtno šolo, ki ima le sedem učencev, pri nas pa jih je veliko, a ni šole zanje. Prav tako plačuje za tirolsko univerzo, kjer stane en medicinec univerze v Innsbrucku deset tisoč goldinarjev.³

Leta 1880 sta Učiteljski tovariš in Popotnik objavila kratko obvestilo, da bo začel izhajati v Ljubljani »lepoznavski list«, ki ga bodo urejali Fran Levec, Janko Kersnik, Ivan Tavčar in Josip Jurčič. V Učiteljskem tovarišu je ob koncu leta objavljen program novega lista (Ljubljanskega Zvona) in vabilo k naročanju.⁴

Istega leta je v Učiteljskem tovarišu izhajal daljši prispevek o Francetu Prešernu. Med drugim so omenjene Pesmi Franceta Preširna, ki so izšle v zbirki Klasje z domačega polja. To zbirko sta izdajala Josip Jurčič in Josip Stritar. V prispevku so našteje Prešernove pesmi, objavljene v tej publikaciji.⁵

Obe pedagoški reviji sta objavili kratko obvestilo o Jurčičevi smrti, Učiteljski tovariš pa je po njegovem pogrebu napisal nekaj podatkov o njegovem življenju in delu. Prispevek je končal z besedami: »Tako je zopet izginil iz pozorišča nevstrašljivi borivec za pravice slovenskega ljudstva, značajan rodoljub in priden delavec na literarnem polju.«⁶

Najdaljši prispevek o Jurčiču je objavil Učiteljski tovariš leta 1885. Učitelj in pisatelj Janko Leban je v njem objavljaval razpravo Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli. Z njo je hotel pomagati učiteljem, da bi ob obravnavi pesmi in povesti iz beril tudi kaj povedali o življenju in delu avtorjev. Začel je z drugim berilom, v katerem je bil Jurčičev sestavek Rudar. Na kratko je opisal Jurčičev

1 Dopisi in novice. *Učiteljski tovariš* (v nadaljevanju *UT*), 9, 1869, str. 31.

2 Liberec na Češkem.

3 Dopisi in novice. *UT*, 17, 1877, str. 96.

4 Iz Ljubljane. »Ljubljanski Zvon«. *UT*, 20, 1880, str. 388.

5 Josip Marn: Dr. France Prešeren. *UT*, 20, 1880, str. 361.

6 Različnosti. *UT*, 21, 1881, str. 159–160.

življenjepis, nato pa zapisal, da ga po pravici imenujemo »mojstra slovenskim pripovednikom«. Omenil je nekaj Jurčičevih del, predvsem dramo *Tugomer*, v kateri je pokazal svojo ljubezen do domovine. Poudaril je tudi njegovo delovanje v Mladiki, Slovenski vili, Slovenskem Glasniku in Slovenskem narodu in dodal, da se je v člankih »zmerom neustrašeno boril za naše narodne pravice«. Opisal je slovesnost ob postavitvi spominske plošče na njegovi rojstni hiši in navedel, da so začeli izhajati njegovi zbrani spisi. Sestavek je končal s pesmijo, ki jo je Jurčiču zložil Josip Stritar.⁷

Leta 1902 je pedagog in jezikoslovec Viktor Bežek v daljšem članku v *Popotniku* omenil tudi odnos med Jurčičem in Levstikom. Slednji je večkrat kritiziral članke v Slovenskem narodu, češ da je v njih ogromno germanizmov. Jurčič pa mu je nato odgovoril, da on ne ve, kako je pisati in urejati dnevnik, če si v njem urednik, pisatelj in korektor. Nato mu je dejal še: »Kako pa si ti urejal tistega »Napreja«? Po cele dolge dni si tičal v pisarni, da si s trdom skrpal na teden dve ubogi številki malega formata. Potem je bil list lahko dobro pisan. Na mojem mestu bi pa ti v enem tednu omagal ali bi pa ne pisal nič bolje, nego pišem jaz.«⁸

V Učiteljskem tovarišu so zaznamovali tudi dva jubileja, povezana z Jurčičem. Leta 1911 je v njem krajši zapis ob 30. obletnici njegove smrti. Zapisali so, da je bil pisatelj, ki ga je poznal prav vsak Slovenec, in pozvali Mohorjevo družbo, naj izda na novo kakšno njegovo delo. Opravila bi s tem »veliko kulturno delo«.⁹

Zanimivo je, da naši pedagoški listi niso poročali o izidu romana *Deseti brat*, ki ga je izdala Mohorjeva družba leta 1911.

Leta 1914 pa so se v Učiteljskem tovarišu spomnili 70. obletnice njegovega rojstva. Poudarili so, da je njegovo delo za narodovo izobrazbo ogromno, prav tako tudi zasluge za razvoj slovenske književnosti in časnikarstva. To leto pa mineva tudi petdeset let, kar je izdal svojo prvo balado *Junakov grob* in jo objavil v Slovenskem Glasniku. Tudi tokrat spodbuja k nadaljevanju njegovih zbranih del.¹⁰

V nekaterih člankih so pisali o predstavitvi njegovih del pri pouku. Leta 1911 je Učiteljski tovariš objavil članke iz Slovenskega naroda o nazornem pouku. V njem avtor piše, da so v nekaterih berilih za osnovne šole spisi, ki so učencem nerazumljivi. Tako omenja Jurčičevi besedili *Trgatev* in *Polharji*. V njih je naštetih veliko predmetov, ki jih učenci niso še nikoli videli in si jih tudi predstavljati ne morejo. Morali bi biti naslikani v naravnih barvah ali v naravni velikosti, to bi nekoliko olajšalo razumevanje.¹¹

O pouku slovenščine na srednjih šolah je pisal univerzitetni profesor dr. Karel Ozvald. Pri pouku tega predmeta imajo profesorji težave, saj Slovenci ni-

7 Janko Leban: Slovestvena zgodovina v slovenski ljudski šoli. *UT*, 25, 1885, str. 22–24. Podpis: Gradimir.

8 Viktor Bežek: Zaščitnikoma Levčevega pravopisa vnovič v preudarek. *Popotnik* (v nadaljevanju *P*), 23, 1902, str. 339.

9 Tridesetletnica Jurčičeve smrti. *UT*, 51, 1911 (12. 5.), št. 19, str. 3.

10 Jurčičeva sedemdesetletnica. *UT*, 54, 1914 (20. 3.), št. 12, str. 3.

11 Nazorni pouk. *UT*, 51 (22. 9.), št. 38, str. 1.

mamo metodičnih razprav, komentarjev ne šolskih izdaj klasikov. Zato so se leta 1902 sestali srednješolski učitelji na posvetovanju o preobrazbi slovenskega pouka. Na podlagi svoje prakse je predstavil kanon, kako naj se ta pouk izvaja. V 5. in 6. razredu naj bo na sporedu poetika, v 5. epika, v 6. lirika in dramatika, v 7. razredu pa slovstvena zgodovina do leta 1870. V osmem razredu pa naj obravnavajo literarno zgodovino od 1870. leta dalje in pisatelje naše moderne. V 5. razredu naj obravnavajo naslednja Jurčičeva dela: Jurij Kozjak, Domen, Ponarejeni bankovci menjaje po dve povesti na leto, v 6. razredu Rokovnjače, Tihotapca in Sina kmetškega cesarja, izmed zadnjih dveh vsaj eno na leto. V 7. razredu naj med deli: Deseti brat, Iv. Er. Tattenbach, Jurij Kobila, Veronika Deseniška in Tugomer izberejo dve do tri dela na leto menjaje.¹²

Po Jurčičevi smrti so začeli izdajati njegova dela. Leta 1882 je izšel prvi zvezek zbranih spisov, ki ga je založil odbor za Jurčičev spomenik, in sicer roman *Deseti brat*. Uredil ga je Fran Levec. Poročevalec je zapisal, da je prav, da je odbor najprej izdal ta roman, »kateri se je našemu narodu uže toliko priljubil, da radi bero uže v vsakej bolj zavednej hiši«.¹³

Istega leta je bilo objavljeno kratko poročilo, da so na Muljavi pri Zatični 15. avgusta odkrili spomenik, vzidan na njegovi rojstni hiši, in da je bila »svečanost sijajna«.¹⁴

Drugi zvezek zbranih spisov je izšel leta 1864, v njem so bile štiri povesti, ki jih je napisal leta 1863 in naj bi bile po poročevalcu primerno darilo za odraslo mladino.¹⁵

V tem letniku Učiteljskega tovariša je tudi pojasnilo Odbora za Jurčičev spomenik. Podpisali so ga predsednik dr. Valentin Zarnik, blagajnik Josip Stare in tajnik Fran Levec. Drug zvezek Zbranih spisov je izšel tako pozno zato, ker so dobili premalo sredstev od prodaje prvega. Menili so, da je vzrok previsoka cena in »nekoliko zanemarjeno knjigotrštvo slovensko«. Zato so znižali cene in vabijo k naročanju.¹⁶

Leta 1885 je v Učiteljskem tovarišu kratko obvestilo, da je izšel peti zvezek zbranih spisov, »poln zanimive tvarine«. Zanimivo je mnenje, da so Jurčičevi spisi namenjeni »odraslemu slovenskemu razumništvu« in ga zato priporočajo »učiteljskim in domačim knjižnicam«.¹⁷

Malo več so nato poročali o devetem zvezku zbranih spisov, v katerem sta bila romana Doktor Zober in Med dvema stoloma. Poročevalec piše, da v njiju predstavlja »osebe izišle iz našega narodovega jedra« in da so vsi njegovi značaji »pristno pogojeni« ter dejanja teko živo in mikavno. Priporoča jo vsem, ki si želijo »duševne zabave«.¹⁸

12 Karel Ozvald: Donesek k preosnovi slovenskega pouka na srednjih šolah. *P*, 26, 1905, str. 15–17.

13 Književstvo. *UT*, 22, 1882, str. 192.

14 Iz Zatičine. *UT*, 22, 1882, str. 271.

15 Josipa Jurčiča »Zbrani spisi«. *UT*, 24, 1884, str. 125.

16 Vabilo na naročbi. *UT*, 24, 1884, str. 128.

17 Jurčičevih zbranih spisov ... *UT*, 25, 1885, str. 349.

18 Ivan Krulec: Jurčičevih zbranih spisov IX. zvezek. *UT*, 30, 1890, str. 156. Podpis: I. K.

Deseti zvezek zbranih spisov je izšel leta 1891. V njem je bil zgodovinski roman Rokovnjači in štiri krajše humoristične povesti. Poročevalec je zapisal, da je Jurčič prvi narodni pripovedovalec, saj njegove spise z veseljem bere tako izobraženec kot preprosti kmet. Ta ga dobro razume, »kar se o drugih pisateljih baš ne more trditi«. Najtopleje jih priporoča slovenskemu učiteljstvu, kajti »čitajoč te spise, našel bode po utrudljivem delu marsikdo prijetno razvedrilo in pozabil bode vsaj takrat na obilne britkosti in težave«. ¹⁹

Leto kasneje je izšel enajsti zvezek zbranih spisov, v katerem so bile tragediji Tugomer in Veronika Deseniška ter Pripovedne pesmi. Poročevalec poudari, da je bila Veronika Deseniška na sporedu pri odprtju deželnega gledališča. Na koncu pa zapiše, da Jurčičeve pesmi kažejo, da bil Jurčič »sicer dober pripovedovalec, toda nespreten versifikator«. ²⁰

V 20. letih preteklega stoletja so spet začeli izhajati Jurčičevi zbrani spisi, o katerih so poročali naši pedagoški listi. Prvi med njimi je bil Učiteljski list, ki je izhajal v Trstu. Poročal je o 2. zvezku Zbranih spisov, ki jih je uredil dr. Ivan Prijatelj. Ti spisi so nastali v letih 1864 in 1865, v Jurčičevih dijaških letih. Pohvalil je opombe urednika, ki so vsebovale nekatere nove podatke o Jurčičevem življenju in pisateljskem razvoju. ²¹

O tretjem zvezku Jurčičevih zbranih spisov je poročal Učiteljski tovariš leta 1922. V njem sta izšla povest Klosterski žolnir in prvi slovenski roman Deseti brat. Posebej so pohvalili uvod k obema urednika dr. Ivana Prijatelja, ki »na mojsterski način oriše postanek in literarno oceno obeh Jurčičevih povesti«. ²²

Naslednje leto so izšli Jurčičevi Spisi, kjer je bil objavljen roman Deseti brat. Uredil jih je dr. Ivan Grafenauer. Učiteljski tovariš je roman na kratko predstavil in zapisal, da ga rad bere študent, kmet, delavec in gospoda. Jurčičeva dela ne potrebujejo priporočil, saj so vsa njegova dela razprodana. Tokrat poudarja, da je bila Prijateljeva izdaja sicer »izborna, a strogo znanstvena, historična kritična«, medtem ko je Grafenauerjeva poljudna in bo našla pot do bralcev. Na koncu ocenjuje, da bi želeli, da prvemu zvezku slede še naslednji, kajti Jurčič »je pravi Slovenec z vsemi napakami in vrlinami«. ²³

Leta 1923 je izšel osmi zvezek Jurčičevih spisov. Poročevalec piše, da so v njem večinoma feljtoni, ki jih je objavljal v Slovenskem narodu, izjemi sta Ivan Erazem Tattenbach in Spomini starega Slovenca. Za druge poročevalec piše, da so »drobiž, ki imajo pač svojo ceno samo zato, ker so Jurčičeve«. Za opombe urednika dr. Ivana Grafenauerja piše, da so prvovrstne in nas seznanjajo z viri, ki jih je Jurčič uporabljal pri pisanju. ²⁴

19 Josipa Jurčiča zbrani spisi. X. zvezek. *UT*, 32, 1892, str. 123.

20 Josipa Jurčiča zbrani spisi. XI. zvezek. *UT*, 33, 1893, str. 46.

21 Josip Jurčič: Zbrani spisi. II. zv. *Učiteljski list*, 1, 1920 (16. 4.), št. 4, str. 4.

22 Josip Jurčič: Zbrani spisi. III. zvezek. *UT*, 62, 1922 (19. 10.), št. 42, str. 4.

23 Josip Jurčič: Spisi. *UT*, 63, 1923 (4. 1.), št. 1, str. 5.

24 Josip Jurčič. Spisi VIII. zvezek. *P*, 44, 1923, str. 230–231.

Popotnik je poročal tudi o desetem zvezku Jurčičevih spisov, v katerem sta bili povesti Slovenski svetec in učitelj in Veronika Deseniška. O prvi povesti piše, da iz dela veje iskrena domovinska ljubezen kakor v Tugomeru. O drugi povesti piše, da jo je Jurčič dokončal tri dni pred smrtjo, zato je ne smemo gledati preveč kritično, kajti »z vso pieteto bomo brali to zadnje dovršeno delo Jurčičeve muze in sklonili glave pred veličastvom smrti«. ²⁵

Enajsti zvezek je izšel tudi leta 1923 in je prinesel več krajših povesti. Ocenila sta izšli v Popotniku in Slovenskem učitelju, napisal ju je isti avtor. Posebej je pohvalil opombe na koncu knjige, ki pojasnjujejo, kdaj je nastalo posamezno delo, kje je pisatelj našel modele za posamezne osebe in kakšno je bilo zgodovinsko ozadje. Ocenila se končata tako: »Naj ne bo slovenske hiše, kjer bi ne našli Jurčičevih zbranih spisov, posebno, ker bo v doglednem času izšel že zadnji zvezek v celotni seriji Jurčičevih zbranih spisov.« ²⁶

Učiteljski tovariš je leta 1925 pisal o četrtem zvezku druge izdaje Jurčičevih zbranih spisov, ki jih je urejal dr. Ivan Prijatelj. V njem je bilo devet spisov, nekatere krajše povesti, ki jih spisal med univerzitetnem študijem na Dunaju med letoma 1866 in 1868, in nato nekatere daljše povesti, na primer Hči mestnega sodnika in Sosedov sin. Ocenjevalec navaja besede urednika zvezka, ki je napisal, da Slovenci še dolgo ne bomo imeli pisatelja, ki je pisal ljudske povesti, vaške povesti, zgodovinske in etnografske novele, za zaključek pa navaja, da spada pričujoči zvezek med najboljše literarne proizvode tega leta. ²⁷

V Popotniku je leta 1935 omenjena zbirka Poezija in proza, ki jo je izdala Mala knjižnica tiskarne Merkur v Ljubljani. V prvem zvezku je Jurčičev Sosedov sin z uvodom in opombami Ivana Kolarja. Poročevalec poudarja, da bodo te zbirke koristile jezikovnemu pouku na meščanskih in srednjih šolah in dvignile zanimanje mladine za leposlovje. ²⁸

Večina poročil o Josipu Jurčiču je nepodpisana, verjetno so jih priobčili uredniki takratnih časopisov. Podpisan je bil edino Pavel Flere, ki je urejal revijo Popotnik. Najdaljši prispevek je objavil učitelj, pisatelj in glasbenik Janko Leban v svoji razpravi Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli, ki je izšla tudi v knjižni obliki. V svojih razpravah so ga večkrat omenjali tudi profesorji Josip Marn, Karel Ozvald in Viktor Bežek.

Tatjana Hojan

Naš list – 100

Pred stotimi leti je bil v pedagoškem glasilu Učiteljski tovariš objavljen naslednji dopis:

²⁵ Pavel Flere: Josip Jurčič. Spisi, X. zvezek. *P*, 45, 1924, str. 41.

²⁶ Pavel Flere: Josip Jurčič. Spisi. II. zvezek. *P*, 45, 1924, str. 108; *SU*, 25, 1924, str. 167. Podpis:—é.

²⁷ Jos. Jurčič: Zbrani spisi, druga izdaja. *UT*, 65, 1925, št. 48, (17.12.), str. 3–4.

²⁸ Albert Žerjav: Važne zbirke in priročniki za jezikoslovni pouk na meščanskih in srednjih šolah. Različne izdaje leta 1934. *P*, 56, 1934/35, str. 160. Podpis: Albert Silvin.